

особистості та організації, де кожен прагне в максимальній мірі реалізувати індивідуальні здібності для досягнення загальної мети. «Тотальна уніфікація» є наслідком надмірного впливу, яка відбувається на фізичному, емоційному та когнітивному рівнях. Організація звільняє особистість від необхідності критичної рефлексії, забезпечуючи її інструкціями, нормами, правилами, й традиціями, що призводить до виснаження творчого потенціалу індивідів й підриває саму можливість формулювання, розгляду та прийняття альтернатив.

«Деіндивідуалізація» особистості полягає у нав'язуванні та примусовому переконанні. В організації з означеним типом тиску все і завжди вирішує тільки одна високопоставлена людина. Як наслідок особистість потрапляє в абсолютну психічну залежність та втрачає свою індивідуальність, через поглинання її корпоративною культурою [1, с. 20-21].

Отже, процес формування корпоративної культури особистості є безперервним, тому корпоративна культура під впливом різних чинників може частково змінюватися. Вплив великої кількості неоднорідних факторів на її формування може мати як позитивний так і негативний вплив. Формування корпоративної культури особистості має відбуватися шляхом міжособистісної взаємодії між всіма членами організації. За таких умов відбувається взаємне збагачення досвіду корпоративної культури, що створює емоційно-інтелектуальну та моральну царину, на основі якої набувається позитивний досвід взаємин і спілкування.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко М. Й. Особистісний потенціал корпоративної культури / М. Й. Дмитренко // ВІСНИК НГУУ – «КПШ». Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 3'2011. – С. 18-23.
2. Кант І. О педагогіке / Кант І. О. – М., 1963. – 295 с.
3. Музыченко В. В. Мастер-клас по управленію персоналом / В. В. Музыченко. – М.: ГроссМедиа, РОСБУХ, 2009. – 322 с.
4. Тернопільська В. І. Культура особистості школяра: постановка проблеми / В. І. Тернопільська // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – С. 130-133.
5. Шендрик А.И. Теория культуры: Учеб. Пособие для вузов / А.И. Шендрик // М.: ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2002. – 519 с.

Волк Н.В.

*заступник директора з навчально-виховної роботи,
Комунальний заклад освіти «Майська СЗШ»*

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ МІЖ УЧИТЕЛЕМ І УЧНЯМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ

У даній статті викладено підходи до створення ситуацій спілкування між учителем і учнями, охарактеризовані прийоми слухання співрозмовника, спрямовані на встановлення взаєморозуміння і взаємна співпраця. Особливо наголошено на необхідності розуміння педагогом психологічної готовності учня до спілкування, чому сприяє використання учителем прийомів активізації уваги, його щирість, тактовність і вміння вислухати співрозмовника. У процесі формування навичок спілкування в міжособистісних стосунках вчителя і учнів зустрічаються різні ситуації. Недостатнє володіння учителем культурою педагогічного спілкування або недотримання норм спілкування можуть призвести до виникнення певних проблем. В силу цього іноді можна побачити загострення відносин між учителем і учнем,

учителем і учнями. Ефективність вирішення (усунення) проблемної ситуації пов'язана з рівнем психолого-педагогічних знань учителя, з його культурою. Основою відносин педагога з учнем є дотримання моральних норм, довіра та увага до внутрішнього світу учня, прояв доброти і сердечності до нього. Психологічне сприйняття і розуміння вчителем учнів сприяє ефективній співпраці між ними, створює можливість вчителю входити в душевний світ дитини, об'єктивно оцінювати душевний стан учня, його мову, звички і манери поведінки, вловлювати настрій і переживання учня. З соціально-педагогічної точки зору, існують два види підходів до пізнання внутрішнього світу один одного: Учитель користується своїм досвідом «входження» в світ інших: наприклад, вислуховує учня, намагається зрозуміти його настрій, його почуття. Учитель підходить до учнів з особливими почуттями, тобто співчуває йому. Процес сприйняття, розуміння учня пов'язаний з умінням і культурою уважного його вислуховування. Наші спостереження показують, що більшість вчителів в процесі спілкування не дотримуються культуру слухання учня. Тим часом, культура слухання має велике значення в процесі взаємного спілкування і встановлення взаємовідносин. Уміння слухати забезпечує ефективність «входження» в спілкування і розуміння один одного. Учитель повинен володіти вмінням слухати, так як слухання учня це складова частина педагогічної діяльності. Існує кілька видів слухання в педагогічному процесі. Активне слухання за все по порядку, неухважне слухання і слухання з виразом почуттів. Основою активного слухання є виразна інформація. Для такого слухання потрібно, щоб інформація була чіткою і конкретною, тому до складу бесіди входять уточнюючі питання співрозмовника.

Ефективними прийомами активного слухання співрозмовника можна вважати наступні: виклад думок співрозмовника своїми словами, повторення думок співрозмовника з використанням додаткових фраз. Наприклад: «Якщо я вас правильно зрозумів,...», «Зрозуміло, що,...», «На вашу думку,...», «Як ви розумієте,...». Основна мета такої бесіди – обмін інформацією та уточнення сенсу. Для обміну думками з співрозмовником вибирається найбільш важлива частина інформації.

Введення ж уточнюючих фраз і реплік не повинно суперечити етиці спілкування. Важливе значення має також те, як співрозмовник з іншого боку використовує думки першого для себе, висновки в процесі спілкування. Уміння робити висновки по ходу бесіди дозволяє викладати думки в більш короткій формі, так як стислість викладу – це вміння концентруватися на головному. Наприклад, вирази типу: «Якщо ми підсумуємо ваші думки,...», «Грунтуючись на вашому висловлюванні,...», «По-вашому виходить, що...» орієнтують співрозмовника на конкретне визначення мети свого висловлювання.

Формулювання висновків в процесі бесіди віддає можливість обговорити їх, проаналізувати заперечення (якщо вони будуть), вирішити проблеми в певний час. Висновок або узагальнення важливі також і тому що не дозволяють «йти в сторону» від основної думки, «перескакувати» з однієї теми на іншу.

З психологічної точки зору, для процесу спілкування необхідне створення сприятливої дружньої обстановки, прийом розвитку ідеї; використання даного прийому в процесі спілкування має на меті привести думки співрозмовника до логічного висновку. Попередньо висуваються версії про причини будь-якого почутої події. За допомогою названого прийому конкретизується сутність висловленої думки, активізується процес спілкування, забезпечується об'єктивність інформації і усувається ризик прийняття необдуманого рішення. Якщо людина висловлює нетерпіння, що не вислуховує до кінця співрозмовника перебиває його, він виявляє неповагу до співрозмовника і в якійсь мірі відсутність культури. У такій ситуації необхідно заспокоїти слухача, налаштувати на позитивне сприйняття,

зацікавити перспективою вирішення проблеми. І тоді агресивність співрозмовника придбає характер дрібних непорозумінь. У цих умовах доцільно користуватися фразами і питаннями приблизно такого порядку: «Скажи, будь ласка, я тебе правильно зрозумів (зрозуміла)?», «Ти згоден з цим?», «Це твоє тверде переконання?». Бувають і такі ситуації, коли один зі співрозмовників, не слухаючи думки інших, продовжує розвивати докази своєї точки зору, тим самим висловлюючи зневагу до інших позицій. Така поведінка викликає негативне ставлення до даного учасника спілкування.

Приємний активний слухання можна використовувати в будь-якому процесі спілкування вчителя з учнями. Наприклад, учні сильно засмучені, їх переслідують невдачі, вони зустрілися з будь-якими перешкодами, настрої у них впав. У цих та інших непростих ситуаціях учитель може використовувати прийом активний слухання. Він повинен знати, як висловити співчуття учням в подібних випадках, щоб пробудити у них позитивні емоції і зуміти вивести дітей зі стану стресу, пригніченості. Але якщо учні надмірно збуджені або схвильовані, то встановити спілкування шляхом активний слухання не представляється можливим, тому що в такі моменти вони повністю не контролюють свої почуття і переживання і не сприймають змісту звернених до них слів. Вчителю необхідно заспокоїти учнів, привести їх у стан самоконтролю і лише після цього встановити спілкування. У ситуації, коли створена атмосфера для спілкування, учитель може використовувати метод спокійного слухання. Щоб учні спілкувалися і слухали вчителя в спокійній обстановці, учитель повинен володіти стійкістю, витримкою і терпінням.

Тому йому необхідно вкласти в свою промову або пояснення інтонації дбайливості і теплоти. При використанні методу спокійного слухання учень не повинен відчувати себе самотнім: його слухають, розуміють, підтримують, є люди, які про нього піклуються. У свою чергу вчитель користується схвальними репліками: «Так-так», «Молодець!», «Так-так», «Ти сам здогадався» та ін.

На такому тлі вчитель легко вступає в розмову, а в учня з'являється бажання продовжувати бесіду. Процес спокійного слухання не означає тихе і мовчазне сидіння, відсутність можливості звертатися з питаннями для з'ясування, поговорити з товаришем по парті. Сидіння без слів в будь-якій розмові створює неприємне враження. І якщо стаєш говорити питання, це дратує, хто говорить. Нерідко доводиться спостерігати ситуацію, коли вчитель в подібній ситуації звертається до учня: «Заспокойся!», «Сиди і слухай!», Тобто педагог не зміг правильно оцінити проблему, яка хвилює дитину, і це є причиною появи негативного ставлення до предмету розмови. Іноді, щоб розділити з учнем його почуття, вчитель повторює його слова, жести, висловлює ті ж емоції. Така поведінка вчителя дає учневі можливість відчути себе рівноправним суб'єктом і вступити у взаємодію з учителем. Але якщо вчитель не щирий і щось приховує, учень це відчуває, і настрої у нього в процесі бесіди не радісні. У нього залишається враження, що над ним насміхаються, намагаються принизити. Одним словом можна зробити висновок, що спілкування вчителя з учнем має будуватися на доброзичливій, дружній основі, і в цьому процесі вчитель повинен проявляти тактовність, ввічливість, розуміти настрої і почуття співрозмовника і співпереживати разом з ним.

Список використаних джерел:

1. Мачуська Г.М. Формування культури спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3.